

Наведені приклади свідчать про відсутність чіткої концепції серед регуляторів ринків фінансових послуг щодо формування принципів оцінки та порядку обігу фінансових інструментів в Україні.

3.3.2. Відповідальність компанії з управління активами перед корпоративним інвестиційним фондом за збиткове управління активами та відшкодування збитків

З урахуванням норм ст. 614 ЦК України (далі – ЦК), ст. 218 ГК України (далі – ГК), необхідною фактичною підставою відшкодування збитків є вчинення правопорушення, складовими якого є протиправна поведінка, негативні наслідки, причинно-наслідковий зв'язок між ними, вина правопорушника. В господарсько-правовій відповідальності названі 4 елемента необхідні при відшкодуванні шкоди. В інших випадках необхідна наявність лише протиправної поведінки, а при штрафних санкціях ще й вини.

Відповідно до Інформаційного листа ВГСУ «Про деякі питання практики застосування норм Цивільного та Господарського кодексів України» від 07.04.2008 р. №01–8/211, згідно з частиною другою статті 218 ГК України учасник господарських відносин відповідає за невиконання або неналежне виконання господарського зобов'язання чи порушення правил здійснення господарської діяльності, якщо не доведе, що ним вжито усіх залежних від нього заходів для недопущення господарського правопорушення. Згідно з абзацом другим частини першої статті 614 ЦК України особа є невинуватою, якщо вона доведе, що вжила всіх залежних від неї заходів щодо належного виконання зобов'язання. Отже, частина друга статті 218 ГК України встановлює загальне правило, що учасник господарських відносин відповідає за невиконання або неналежне виконання господарського зобов'язання чи порушення правил здійснення господарської діяльності за наявності його вини¹.

¹ Про деякі питання практики застосування норм Цивільного та Господарського кодексів України. Вищий господарський суд. Інформаційний лист від 07.04.2008 №01–8/211 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/v_211600-08.

Зазначену норму в частині відповідальності за невиконання або неналежне виконання господарського зобов'язання слід застосовувати з урахуванням правила абзацу першого частини першої статті 614 ЦК України, згідно з яким особа, яка порушила зобов'язання, несе відповідальність за наявності її вини (умислу або необережності), якщо інше не встановлено договором або законом. Тому учасник господарських відносин відповідає за невиконання або неналежне виконання господарського зобов'язання за відсутності його вини лише у випадках, встановлених договором або законом. Таке регулювання відповідає правовідновлювальному, компенсаційному характеру приватноправової відповідальності¹.

В частині відповідальності за порушення правил здійснення господарської діяльності винятків з правила частини другої статті 218 ГК України не передбачено. Адміністративно-господарські санкції згідно з частиною першою статті 238 ГК України застосовуються за порушення правил здійснення господарської діяльності, є публічно-правовими, конфіскаційними санкціями і не можуть застосовуватись за відсутності вини особи².

Юридичними підставами відповідальності, згідно з розділом VI Положення № 1414, є рішення уповноваженого органу КУА, судові рішення, інші випадки, передбачені чинним законодавством. Компанія з управління активами, яка перевищила свої повноваження або уклала договір не від імені корпоративного фонду, несе відповідальність за зобов'язаннями, які виникають внаслідок виконання таких договорів, лише майном, що належить їй на праві власності, якщо інше не встановлено законом.

Згідно з п. 1 розділу IV Положення № 1414, збитки, завдані КУА інституту спільного інвестування внаслідок порушення нею вимог законодавства, регламенту, проспекту емісії цінних паперів інституту спільного інвестування, інвестиційної декларації, договору про управління активами корпоративного інвестиційного фонду, відшкоду-

¹ Про деякі питання практики застосування норм Цивільного та Господарського кодексів України. Вищий господарський суд. Інформаційний лист від 07.04.2008 №01-8/211 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/v_211600-08.

² Там само.

ються за рахунок резервного фонду КУА, а в разі недостатності резервного фонду – за рахунок іншого майна КУА.

Необхідно відмітити, що особливостями застосування такої господарсько-правової санкції як відшкодування збитків у відносинах за участю ІСІ, є такі способи відшкодування: як за рахунок резервного фонду КУА, так і за рахунок сплаченого статутного капіталу КУА.

Відповідно до Розділу IV п. 2 Положення № 1414, у КУА створюється резервний фонд у розмірі, встановленому установчими документами, але не меншому як 25 відсотків статутного капіталу КУА. Формування резервного фонду здійснюється за рахунок щорічних відрахувань від її чистого прибутку. Розмір щорічних відрахувань до резервного фонду визначається установчими документами КУА, але не може бути меншим 5 відсотків суми чистого прибутку.

Резервний фонд може зберігатися в грошових коштах, в тому числі на окремих депозитних банківських рахунках, відкритих особою, що здійснює управління активами інститутів спільного інвестування, банківських металах, у тому числі на депозитних рахунках у банківських металах, розміщуватися в державні цінні папери, дохід за якими гарантовано Кабінетом Міністрів України.

При цьому, в ч. 2 ст. 63 Закону «Про ІСІ» визначено розмір статутного капіталу компанії з управління активами, який має становити не менш як 7 мільйонів гривень.

Таким чином, по формальним показникам обсяг майнової відповідальності може сягати максимум 7 млн. грн. + 25%, що в сумі дорівнює 8 750 000 грн.

Але додатково існують ризики того, що розмір активів КУА після одержання ліцензії не буде відповідати початковому розміру статутного капіталу. І якщо для акціонерного товариства, яким може бути КУА, є важелі впливу при відповідному зменшенні активів нижче мінімального розміру статутного капіталу шляхом контролю на підставі звітності, то при утворенні КУА в формі товариства з обмеженою відповідальністю виникають додаткові ризики пов'язані з відсутністю обов'язку по підтриманню мінімального розміру активів.

Що стосується ліцензійної умови для КУА, про наявність 7 млн. грн. статутного капіталу, то контроль за підтриманням відповідного розміру здійснюється на підставі пункту 3, глави 1, розділу II Ліцен-

зійних умов провадження професійної діяльності на фондовому ринку (ринку цінних паперів) – діяльності з управління активами інституційних інвесторів (діяльності з управління активами), затверджених рішенням НКЦПФР №1281 від 23.07.2013 р. (далі – Ліцензійні умови №1281).

Не вступаючи в теоретичні дискусії щодо виконання статутним капіталом гарантійної функції, можливо передбачити, що при виконанні ліцензійних умов КУА, відповідно до яких 7 млн. грн. статутного капіталу повинні бути в КУА, умова про виконання гарантійної функції статутним капіталом буде діяти при виконанні ліцензійних вимог щодо розміру статутного капіталу.

Виходячи з викладеного, законодавство повинно передбачати компенсаційні механізми захисту інтересів інвесторів, чіткі підстави для відповідальності КУА за заподіяну шкоду інвесторам фондів, які знаходяться в її управлінні, а також механізм притягнення до відповідальності КУА, в тому числі, відображення такого механізму в документах, які регулюють інвестиційні відносини в ІСІ.

3.3.3. Правові наслідки банкрутства компанії з управління активами для інвестиційних фондів

Відповідно до ст. 67 Закону «Про ІСІ», у разі визнання компанії з управління активами банкрутом активи інституту спільного інвестування не включаються до ліквідаційної маси компанії з управління активами.

Тому, формально, виходячи з норм законодавства, банкрутство КУА не є загрозою для активів ІСІ, так як на активи ІСІ не розповсюджуються вимоги до КУА та зобов'язання КУА. Виключенням може бути випадок наявності збитків з боку КУА в результаті недбалості, зловживання службовим становищем, або зловживанням правами посадовими особами КУА по відношенню до активів ІСІ.

В такому разі, виникне питання, про неможливість відшкодування збитків за рахунок коштів КУА. Відповідно до ст. 67 Закону «Про ІСІ», компанія з управління активами несе майнову відповідальність